

Advies monitoring afvalbakken

1. Inleiding

Sinds februari 2021 worden maandelijks de openbare afvalbakken beoordeeld op vullingsgraad en inhoud. Per afvalbak wordt geregistreerd hoe vol deze zit en wat de verhouding huishoudelijk restafval t.o.v. zwerfafval in de afvalbak is. Naast deze monitoring zijn ook de specificaties zoals type, kleur, spijltje en klep van een afvalbak vastgelegd. De monitoring vindt voor de kernen Drunen(inclusief Elshout) en Vlijmen(inclusief Nieuwkuijk en Haarsteeg) plaats op maandag, dinsdag- en vrijdagochtend. In de kern Heusden(Vesting, Oud Heusden, Herpt, Hedikhuizen, Doeveren en Heesbeen) wordt op maandag en vrijdagochtend gemonitord.

Door over een periode van ongeveer een jaar deze data te verzamelen wil de gemeente inzicht krijgen in de vullingsgraad van de afvalbakken en het aandeel huishoudelijk afval wat in de openbare afvalbakken terecht komt. Hieruit kunnen ook seizoensinvloeden herleid worden.

Door op bakniveau te monitoren kunnen we de vullingsgraad per afvalbak bepalen en vaststellen in welke bakken stelselmatig huishoudelijk afval terechtkomt. Ook kunnen we kijken wat de invloed van spijltjes en klepjes is op de hoeveelheid huishoudelijk afval in de afvalbakken. De spijltjes zijn voornamelijk bedoeld om verwaaiing van zwerfafval tegen te gaan en te voorkomen dat vogels het afval uit de openbakken halen.

2. Verdeling afvalbakken

De meeste openbare afvalbakken staan gecentreerd in de winkelcentra en bij parken. In de woonwijken is er een groot verschil tussen de verschillende wijken qua aantal afvalbakken. Gemeente Heusden werkt niet met een plaatsingsrichtlijn waarin is aangegeven waar welk type afvalbak geplaatst moet worden. Dit is in de praktijk zichtbaar omdat er veel typen en kleuren afvalbakken in de gemeente staan. In het Beleidsplan Integraal Beheer Openbare Ruimte (verder: IBOR) is het kwaliteitsniveau van de openbare ruimte benoemd. Dit plan is een goede basis om afvalbakkenbeheer in de gemeente Heusden verder uit te rollen.

In de onderstaande tabel wordt het aantal afvalbakken en de ledigingsfrequentie per kern weergegeven.

Kern	Aantal	Ledigingsfrequentie	Ledigingsdagen*
Drunen (incl. Elshout)	208	3 x per week	Ma, di, wo en vr
Vlijmen(incl. Nieuwkuijk en Haarsteeg)	162	3 x per week	Ma, di, wo en vr
Heusden (Oud Heusden, Vesting, Herpt, Hedikhuizen, Doeveren en Heesbeen)	106	3 x per week	Ma, wo en vr
Totaal	476		

Tabel 1: Aantal gemonitorde afvalbakken per kern

*De afvalbakken in het centrum van Drunen en Vlijmen, in Vesting Heusden en op hotspot locaties worden 3 x per week geledigd, de overige afvalbakken worden 1 x per week geledigd. In Vestiging Heusden kan het in drukke periode ook voorkomen dat de afvalbakken dagelijks worden geledigd.

Het aantal afvalbakken is gebaseerd op de inventarisatie van 2019 en de gemonitorde afvalbakken binnen de monitoringsperiode. Het aantal afvalbakken in de praktijk kan mogelijk iets afwijken van de bovenstaande aantallen, omdat mogelijk sommige afvalbakken met een lagere ledigingsfrequentie of afwijkende ledigingsdag niet in de monitoringsronde zijn opgenomen. In paragraaf advies wordt een advies gegeven hoe het exacte aantal afvalbakken richting de toekomst inzichtelijk gemaakt kan worden.

Hieronder zie je enkele voorbeelden van de diversiteit aan afvalbakken in de gemeente Heusden.

Naast de diversiteit van de afvalbakken, zijn er in het verleden al acties uitgevoerd om verwaaing van zwerfafval of dumping van huishoudelijk afval te voorkomen. Door het plaatsen van een spijltje wordt voorkomen dat er grote zakken of groot materiaal in de openbare afvalbak gedaan wordt. Het doel van een klepje is het voorkomen dat het zwerfafval uit de afvalbakken waait of door vogels uit de afvalbakken wordt gepikt. De afvalbakken in het centrum van Vlijmen en Drunen hebben een grote opening waardoor zowel de kans op grote afvalzakken als verwaaing en pikken van vogels aanwezig is. In de onderstaande tabel is de verhouding tussen verschillende kenmerken van de afvalbakken te zien.

Type bak	Drunen	Vlijmen	Heusden	Totaal
Open	88,88	78,13	53,64	75,93
Spijltje	8,64	18,75	11,82	13,19
Klepje	2,47	3,13	34,55	10,88

Tabel 2: Verdeling kenmerken openbare afvalbakken in %

In de kernen Vlijmen en Drunen staan over het algemeen afvalbakken die niet zijn uitgerust met een spijltje of klepje. Het effect van de extra functionaliteit op de vullingsgraad en inhoud van de afvalbakken wordt in de eindrapportage meegenomen.

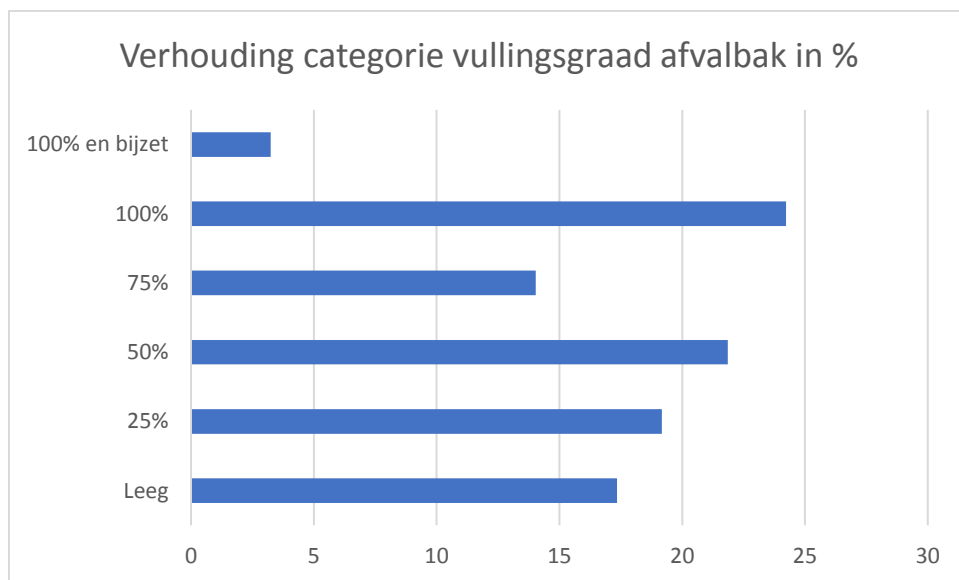
3. Vullingsgraad afvalbakken

De vullingsgraad geeft een goed beeld of de afvalbak goed of juist niet goed wordt gebruikt. Is de afvalbak 25% of minder gevuld is de vraag of afvalbak een toegevoegde waarde heeft. Bij afvalbakken waar het afval uitpuilt is juist de vraag of:

- De ledigingsfrequentie hoog genoeg is;
- Er veel huishoudelijk afval in de afvalbak wordt gedaan;.
- Het juiste type(formaat) afvalbak gebruikt wordt.

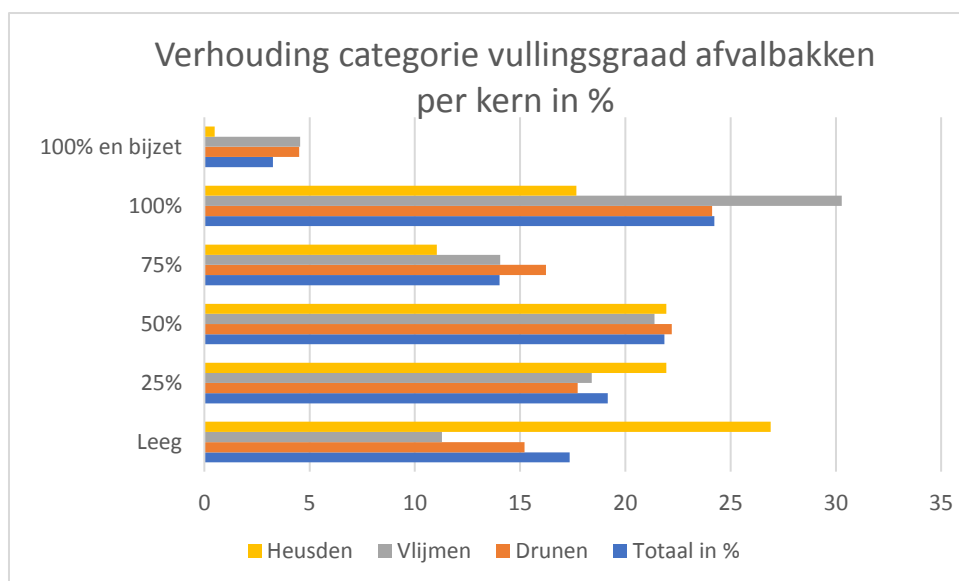
Bij een hoge ledigingsfrequentie en (over) volle afvalbak zal er iets gedaan moeten worden aan de capaciteit.

De vullingsgraad wordt voor een groot gedeelte beïnvloed door de inhoud van de afvalbak. Als de afvalbak voor meer dan 75% gevuld is met huishoudelijk afval kun je niet zonder meer de conclusie trekken dat het noodzakelijk is om op deze locatie een andere afvalbak met meer capaciteit te gaan plaatsen. De verhouding tussen vullingsgraad en inhoud is daarbij belangrijk waarbij de urgentie ligt bij volle afvalbakken met huishoudelijk afval, omdat deze meer kans op bijplaatsing en zwerfafval veroorzaken.

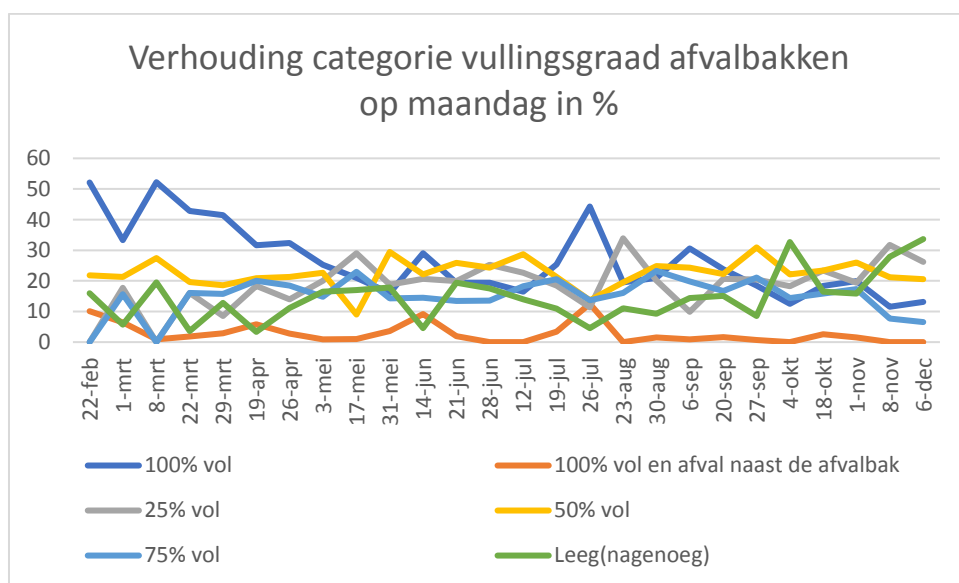
Grafiek 1: Verhouding categorie vullingsgraad afvalbakken in %

Ruim 27% van de afvalbakken zit bij de lediging vol(100% en 100% en bijzet). Opvallend is dat 17% van de gemonitorde afvalbakken bij lediging leeg of nagenoeg leeg is.

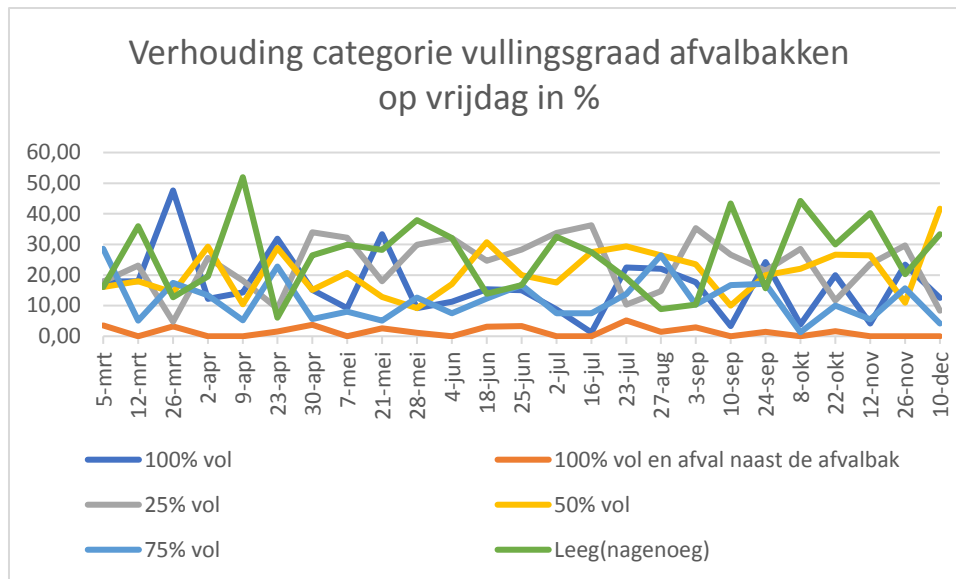

Grafiek 2: Verhouding categorie vullingsgraad afvalbakken per kern in %

Opvallend is dat de afvalbakken in de kern Vlijmen bij monitoring voller zitten dan bij de overige twee kernen. Bij de kern Heusden valt op dat tijdens de monitoring bijna 27% van de afvalbakken bij lediging (nagenoeg) leeg zijn. De mogelijke verklaring hiervoor is dat de afvalbakken in Heusden Vesting bijna dagelijks worden geleidigd.

Grafiek 3: Verhouding categorie vullingsgraad afvalbakken op maandag in %

Grafiek 4: Verhouding categorie vullingsgraad afvalbakken op vrijdag in %

De bovenstaande grafieken geven een tendens weer dat in de periode van maart t/m mei 2021 de afvalbakken voller zaten dat in de periode daarna. De coronamaatregelen waarbij de horeca gesloten is en er veel ondernemers take away faciliteren is hiervoor waarschijnlijk één van de oorzaken. Verder is te zien dat over het algemeen op maandag de afvalbakken voller zitten dan op vrijdag. Dit is in de lijn der verwachting omdat het hier voornamelijk gaat om afvalbakken in het centrum die 3 x per week (maandag, woensdag en vrijdag) worden geledigd. De overbrugging van vrijdagmiddag tot maandagochtend is langer dan van woensdagmiddag naar vrijdagochtend. Daarnaast wordt er in weekend meer gecreëerd dan door de week.

Conclusie

De afvalbakken worden tijdig geledigd. Er staat nauwelijks afval naast de openbare afvalbakken. De monitoring laat ook zien dat een substantieel deel van de afvalbakken een te hoge ledigingsfrequentie heeft, waarbij er regelmatig bij de lediging niets of nauwelijks afval in de afvalbak zit. Verder heeft COVID-19 de vullingsgraad van de afvalbakken beïnvloed, hierdoor is het niet te bepalen of de vullingsgraad seizoen afhankelijk is.

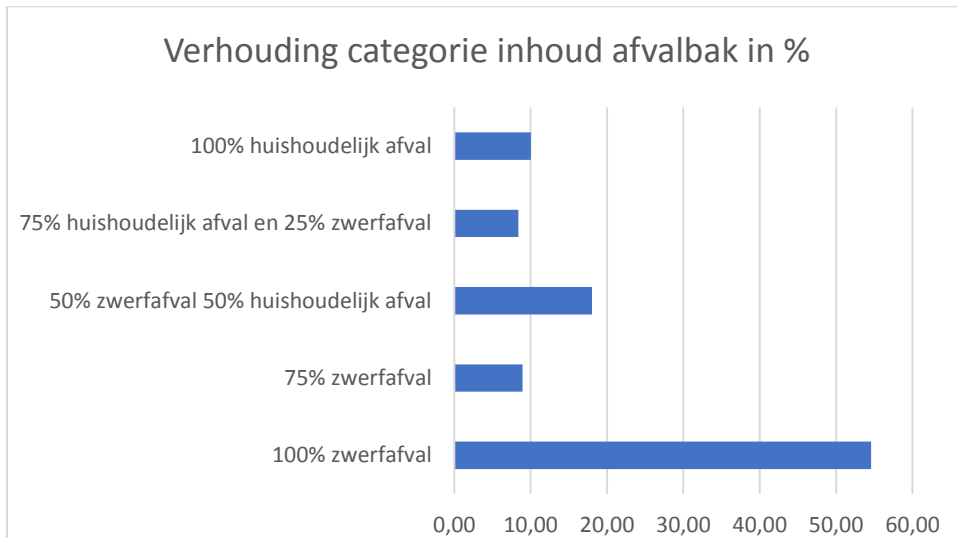
4. Inhoud afvalbakken

De inhoud van een afvalbak zegt iets over of deze gebruikt wordt waarvoor deze bedoeld is. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen huishoudelijk afval en zwerfafval.

Huishoudelijk afval is afval dat vanuit huis wordt meegenomen en voornamelijk uit GFT- en PMD-afval bestaat. Het kenmerk is dat dit in zak(jes) zit en bewust in een openbare afvalbak wordt gedaan. Ook wordt er los huishoudelijk afval in de afvalbak gedaan. Huishoudelijk afval hoort niet in de openbare afvalbak, maar kan gescheiden worden aangeboden (in de GFT- of PMD-containers) of in een ondergrondse container voor restafval worden gegooit.

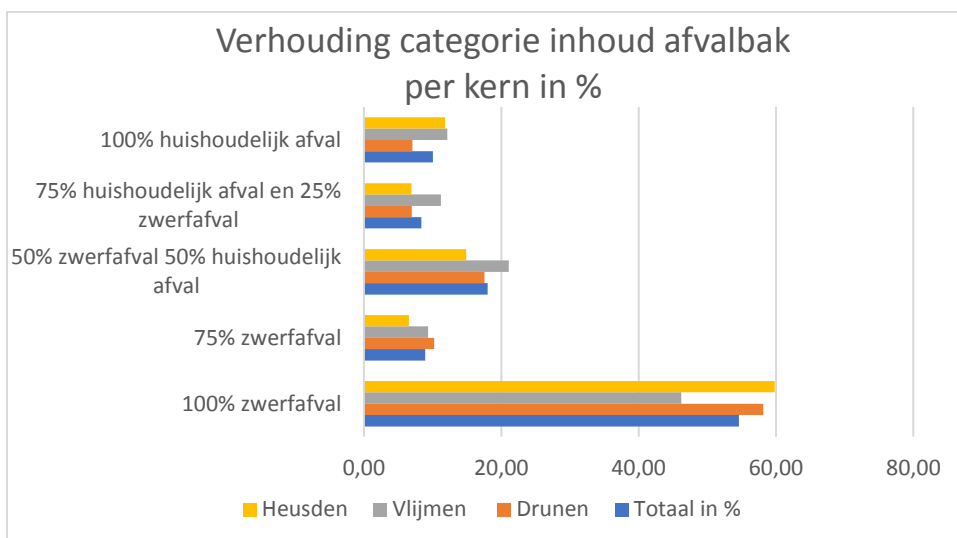
Zwerfafval is afval dat ontstaat tijdens een bezigheid, bijvoorbeeld een wandeling of recreëren in een park en in de openbare afvalbakken wordt gedeponeerd. Het wordt gekenmerkt doordat het klein is en los in de afvalbak wordt gedaan. Denk hierbij aan snoeppapiertjes, blikjes, flesjes, fastfood verpakking. Tijdens de tijdelijke sluiting van de binnen horeca als gevolg van COVID-19 hebben wij geconstateerd dat op recreatie locaties, het ontstane afval dusdanig veel is dat het in zakken naast de afvalbakken wordt gezet.

Let op: de benaming zwerfafval wordt ook gebruikt voor afval wat op straat, de stoep, beplanting of naast de afvalbakken wordt aangetroffen. Hebben we het over die categorie zwerfafval zullen we dit expliciet benoemen.

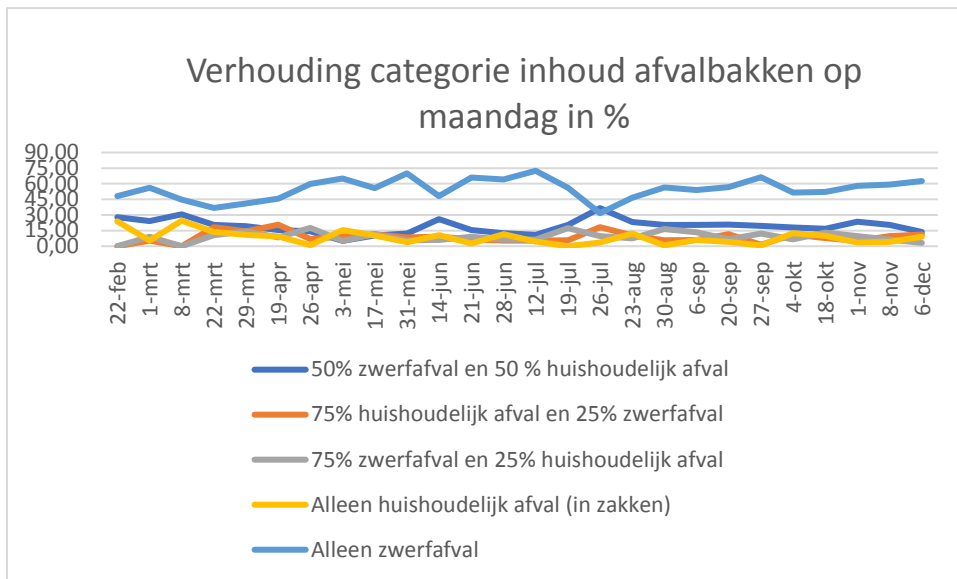
Grafiek 6: Verhouding categorie inhoud afvalbak in percentage

Slechts 54% van de gemonitorde afvalbakken bevat enkel zwerfafval. Tel je alle percentages bij elkaar op wordt er gemiddeld 27,50% huishoudelijk afval in de afvalbakken aangetroffen.

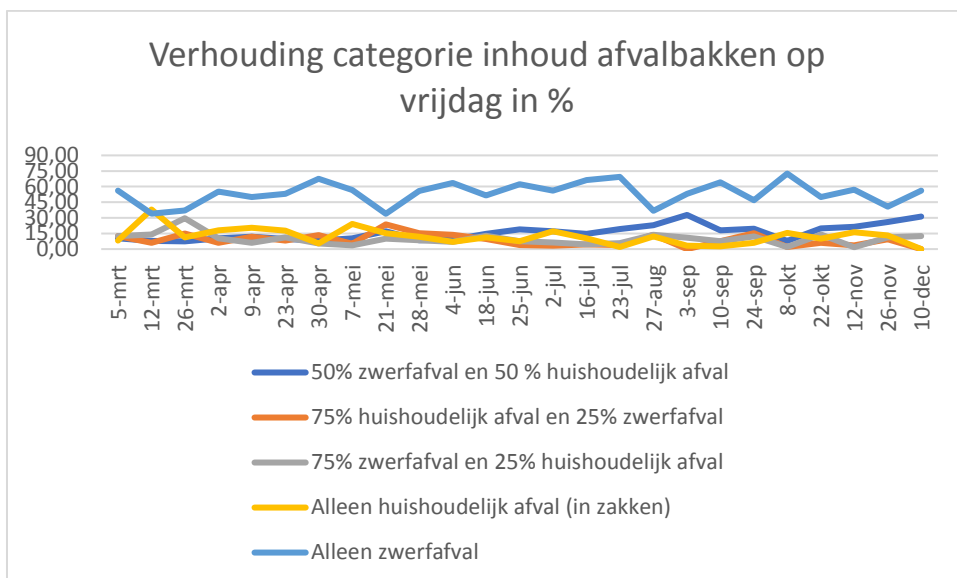

Grafiek 7: Verhouding categorie inhoud afvalbakken per kern in %

Opvallend is dat in de kern Vlijmen en Heusden procentueel meer afvalbakken met huishoudelijk afval worden aangetroffen en minder afvalbakken met enkel zwerfafval.

Grafiek 8: Verhouding categorie inhoud afvalbakken op maandag in %

Grafiek 9: Verhouding categorie inhoud afvalbakken op vrijdag in %

De inhoud van de afvalbakken is over de monitoringsperiode vrij constant gebleven, waarbij het aandeel afvalbakken met alleen zwerfafval schommelt rond de 50% . De pieken met minder dan 50% zwerfafval en dus waar meer huishoudelijk afval wordt aangetroffen, zijn bijna allemaal dagen dat er in de kern Vlijmen is gemonitord. Er is geen of nauwelijks verschil ,qua inhoud van de afvalbakken, te zien tussen de monitoring op maandag en vrijdag.

Opmerkingen

In de afvalbakken kom je verschillende soorten afval tegen. Dit verschilt per afvalbak, per locatie en per kern. De meeste opvallende en meest voorkomende afvalsoorten zijn keuken gerelateerd afval en drank gerelateerd afval met buitenlandse etiketten.

Keuken gerelateerd afval bestaat veelal uit GFT en etensverpakkingen. Denk hierbij aan diverse soorten schillen, oud brood, resten van groenten en fruit en in de zomer ook meer vleesresten. In de afvalbakken zie je ook regelmatig verpakkingen uit de keukens voorbij komen. Denk hierbij aan plastic schaaltjes waar vlees, of groenten in hebben gezeten, zakken met daarin verschrommeld brood, verpakkingen met producten die over de datum zijn en blikjes van bijvoorbeeld groenten en coffeepads.

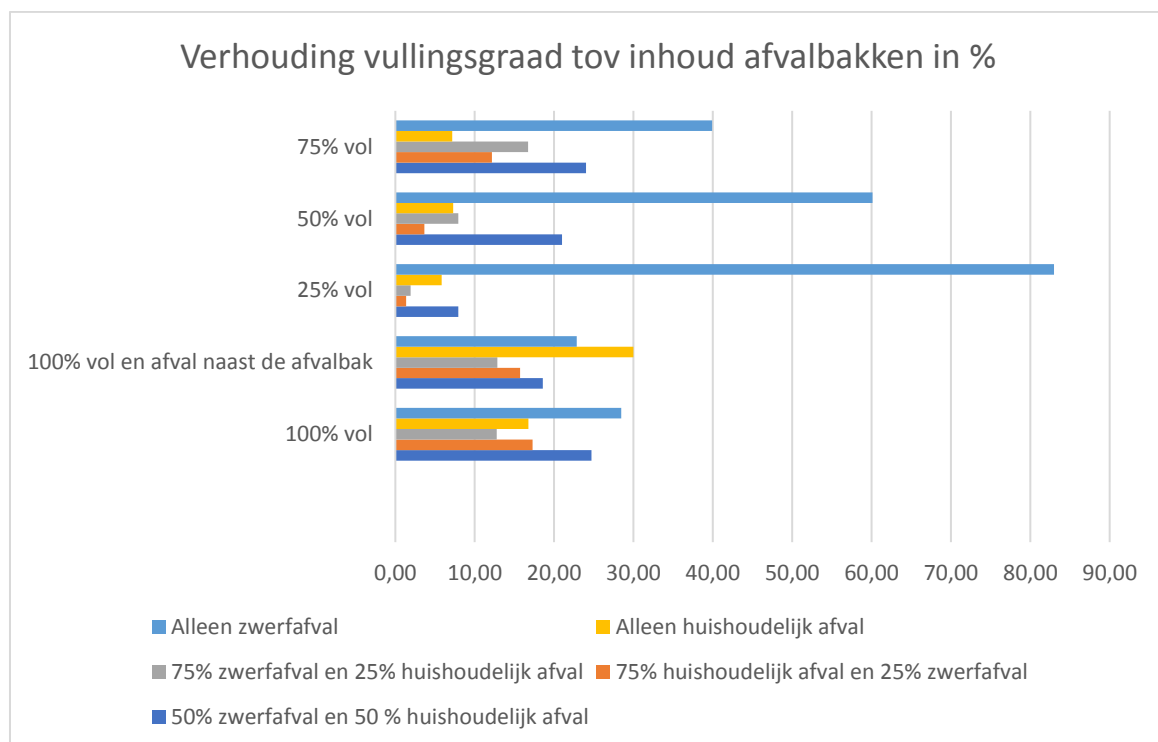
Drank gerelateerd afval bestaat voornamelijk uit drankflessen van glas en blik(voornamelijk bier). De blikken bier bevatten vaak een buitenlands etiket en in die afvalbakken zie je ook regelmatig huisvuil met buitenlandse etiketten terug.

Daarnaast zie je ook dat bij uitgiftepunten voor pakketjes er papieren verpakkingen in de afvalbakken verdwijnen of er naast gezet worden. In het najaar is er een toename van blad afkomstig van bomen in de afvalbakken te zien.

Het is opvallend dat er een patroon zichtbaar is. Je vindt vaak hetzelfde soort huishoudelijk afval terug in dezelfde afvalbak. Daarnaast zorgt take away ervoor dat de afvalbakken snel vol zitten of lijken dat ze vol zitten. Bijvoorbeeld: bij 3 pizzadozen is de bak 100% vol. Het is zichtbaar en steekt uit de bak, maar in werkelijkheid is er nog ruimte.

Verhouding vullingsgraad ten opzichte van inhoud afvalbakken

Hieronder is het verband tussen de vullingsgraad en de inhoud van de afvalbakken in beeld gebracht.

Grafiek 10: Verhouding vullingsgraad t.o.v. inhoud afvalbakken in %

Opvallend in de bovenstaande grafiek is dat bij afvalbakken die 100% vol zitten en waar afval naast de afvalbak staat (oranje staaf), deze afvalbakken behoorlijk gevuld zijn met huishoudelijk afval. Bij een vullingsgraad van maximaal 75% zie je dat de afvalbakken voornamelijk gevuld zijn met zwerfafval.

Conclusie

De inhoud van de gemonitorde afvalbakken bestaat bij ruim 50% van de afvalbakken enkel uit zwerfafval. Bij 1 op 10 afvalbakken bestaat de inhoud alleen uit huishoudelijk afval. In totaal wordt er 27,50% huishoudelijk afval in de afvalbakken aangetroffen. Hoe voller de afvalbak is, hoe groter de kans is dat deze enkel gevuld is met huishoudelijk afval. De conclusie is dan ook dat er een verband is tussen de vullingsgraad en het aangeboden huishoudelijk afval in de afvalbakken. In de kern Vlijmen en Heusden wordt verhoudingsgewijs het meeste huishoudelijk afval in de afvalbakken aangetroffen.

5. Betrouwbaarheid gegevens

De monitoringsgegevens kunnen worden beïnvloed door o.a. de monitoringsfrequentie en de ledigingsfrequentie van de afvalbakken. De monitoringsfrequentie is vastgelegd in een kalender, waarbij elke maand de openbare afvalbakken per kern worden gemonitord. Op deze wijze is gezorgd voor spreiding van de monitoring en worden seizoensinvloeden inzichtelijk. De weersomstandigheden beïnvloeden wel de monitoring omdat bij slecht (regenachtig) weer er minder mensen buiten zijn.

De medewerkers die de afvalbakken ledigen doen dit soms (ook) op andere dagen dan volgens de planning is afgesproken. Dit kan een extra lediging zijn of ze ledigen de afvalbak dan niet op de afgesproken ledigingsdag. Dit leidt er toe dat de betrouwbaarheid van vulgraad monitoring op vrijdag minder betrouwbaar is. Bij het advies wordt rekening gehouden met de bovengenoemde zaken die de resultaten kunnen beïnvloeden.

6. Resultaten minimale monitoring afvalbakken

Onderdeel van het plan van aanpak zwerfafval binnen de zwerfafvalvergoeding Nedvang is een jaarlijkse minimale monitoring. Hierbij gaat het om een monitoring van het zwerfafval dat op straat, stoep, in de beplanting of naast de afvalbakken wordt aangetroffen. Gemeente Heusden heeft Beheeraccent de opdracht gegeven om op basis van het CROW voor beeldgericht werken (geheel in lijn met het IBOR-plan) in september jl. een de jaarlijkse minimale monitoring te laten uitvoeren. De conclusie is dat 97,3 procent van de metingen voldoet aan beheerniveau B, dat als basis door Heusden wordt aangemerkt. Een opvallende afwijking is dat de vullingsgraad van de afvalbakken op een lager niveau (beheerniveau C) uit komt. De monitoring door Beheeraccent heeft op een maandag (later op de dag) en donderdag plaatsgevonden. De vullingsgraad van de afvalbakken heeft direct invloed op de hoeveelheid zwerfafval. Wel concludeert Beheeraccent dat, ondanks dat de afvalbakken te vol zitten, er steeds minder zwerfafval in de openbare ruimte ligt (sinds 2019). Om de positieve trend te kunnen blijven doorzetten zal er wel kritisch naar de vullingsgraad van afvalbakken gekeken moeten worden. In het advies monitoring afvalbakken is het advies vanuit de minimale monitoring meegenomen.

7. Advies

Het advies is onderverdeeld in verschillende onderwerpen die hieronder apart van elkaar worden behandeld. De vervolgacties kunnen los van elkaar worden opgepakt, alleen dient er wel rekening gehouden te worden met het onderlinge verband van de onderwerpen.

Impact COVID-19:

De COVID-19 maatregelen hebben, bij sluiting van de horeca, een grote invloed op het ontstane zwerfafval in de openbare afvalbakken. De reguliere capaciteit is dan niet altijd voldoende. Het advies is dan ook om een plan klaar te hebben om de capaciteit tijdelijk te verhogen. Dit kan door de afvalbakken frequenter te ledigen of op locaties waar veel gerecreëerd wordt en Take away activiteiten plaatsvinden tijdelijk extra afvalbakken te plaatsen. Het advies is om de extra activiteiten in eigen beheer uit te voeren, zodat je maximale grip hebt op de uitvoering ervan.

Beleid:

Het beleidsplan IBOR is een goede kapstok om de openbare inrichting integraal aan te pakken. In het IBOR-plan is aangegeven dat op middellange tot lange termijn sprake is van een piek in de vervangingsbehoefte van onder andere afvalbakken. Deze kosten worden inzichtelijk gemaakt in een nog op te stellen beheer/uitvoeringsplan, zodat het een en ander meegenomen kan worden in de voorjaarsnota 2022 of 2023. Het voorstel is om een uitvoeringsplan voor afvalbakken op te stellen, waarin type, kenmerk, locatie en beeldkwaliteitsniveau worden vastgelegd. In het uitvoeringsplan wordt ook rekening gehouden met de wens om uniformering van de afvalbakken door te voeren. Verder is de keuze tussen frequentiegericht of beeldgericht werken ook onderdeel van het uitvoeringsplan.

Basis op orde:

De basis op orde betekent dat er gewerkt wordt aan uniformiteit van afvalbakken en consistentie in de locaties waar afvalbakken worden geplaatst. Het advies is om:

- In het uitvoeringsplan afvalbakken de meerjarige vervangingsopgave mee te nemen;
- Voor de jaren 2023 en 2024 een budget van € 5.000 per jaar in het afvalbeleidsplan op te nemen om de basis op orde te krijgen; Met dit bedrag kunnen naast de vervangingen die in het uitvoeringsplan afvalbakken worden opgevangen, de kosten voor het bepalen nut en noodzaak, weghalen, uniformiseren, en plaatsen van extra van afvalbakken bekostigd worden;
- De kosten voor het in 2022 opstellen van het uitvoeringsplan en start maken van de basis op orde krijgen bedragen € 2.500. Deze worden binnen het huidige afval budget gefinancierd waarbij de mogelijkheid bestaat om deze via de zwerfafvalvergoeding te verantwoorden;
- Het budget vastgelegd in het afvalbeleidsplan en de planning van realisatie basis op orde onderdeel uit te laten maken van het uitvoeringsplan afvalbakkenbeheer.

Efficiënte lediging van de afvalbakken

Gemeente Heusden heeft in het beleidsplan IBOR vastgelegd dat ze overgaan naar beeldgericht werken. Dit betekent dat afgestapt wordt van het ledigen van afvalbakken op frequentie. Het advies is om in het uitvoeringsplan de overstap van frequentiegericht ledigen naar beeld gericht werken samen met de praktijkmensen uit te werken. De vullingsgraad van de afvalbakken in de monitoringsperiode geeft een houvast een planning te maken wanneer de afvalbakken geledigd moeten worden om te voldoen aan het beheer niveau B. Het ledigen van afvalbakken wordt zo op een natuurlijke wijze verdeeld in routes. Het advies is om in het uitvoeringsplan wel de escape in te

bouwen dat mocht binnen het beeld gericht werken het ledigen van de afvalbakken niet efficiënt of effectief uitgevoerd kan worden, er over geschakeld kan worden naar ledigen op frequentie.

Interventies monitoringsresultaten

Het advies is om, naast de bovengenoemde adviezen en acties, al in de periode februari t/m juni 2022 de onderstaande interventies door te voeren. Daarnaast is het advies om in juni 2022 een effectmeting monitoring uit te voeren. Op basis van de resultaten kan dan worden bepaald of de interventies het gewenste resultaat hebben opgeleverd.

- De resultaten van de monitoring communiceren naar de bewoners van de gemeente Heusden en aangeven dat de onderstaande werkwijze gehanteerd gaat worden;
- In maart 2022 plakken van een sticker met de communicatieboodschap “Afval uit huis hoort hier niet thuis” op een vijftigtal afvalbakken waar structureel meer dan 75% huishoudelijk restafval wordt aangetroffen;
- De afvalbakken, die voorzien zijn van een sticker, waarin tijdens de monitoringsperiode en nadat de sticker is geplakt, structureel huishoudelijk afval wordt aangetroffen, worden gefaseerd in de periode april t/m juli 2022 weggehaald. Deze werkwijze wordt al bij de communicatie naar bewoners meegenomen. Het risico bestaat dat bij het weghalen van afvalbakken bewoners afwijkend gedrag gaan vertonen en andere afvalbakken gaan gebruiken voor het deponeren van huishoudelijk afval. Het is belangrijk dat bij het weghalen van afvalbakken dit mogelijk patroon wordt gemonitord.
- De medewerkers die de afvalbakken ledigen in de periode februari 2022 t/m het weghalen van de afvalbakken, deze afvalbakken in de monitoringstool laten monitoren; als het patroon niet wijzigt is er voldoende argumentatie om de afvalbakken weg te halen;